

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

PREVENCE KYBERŠIKANY NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH V PŘÍBRAMI

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Kuchař, Ph.D.

Autor práce: Magdaléna Kočová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 4.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

1. dubna 2013

Magdaléna Kočová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Kuchařovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále metodikům prevence za poskytnuté rozhovory a Mgr. Janě Štochlové za korekturu této práce.

OBSAH

Úvod	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Tradiční šikana	8
1.1 Co je šikana	8
1.2 Aktéři šikany	9
1.2.1 Agresor	9
1.2.2 Oběť	10
1.3 Vývojové stupně šikany	11
2 Kyberšikana	12
2.1 Internetová generace	12
2.2 Co je kyberšikana	13
2.3 Rozdíl mezi kyberšikanou a tradiční šikanou	13
2.4 Prostředky kyberšikany	15
2.4.1 Textové zprávy	15
2.4.2 Fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů	15
2.4.3 Mobilní telefonáty	15
2.4.4 E-maily	15
2.4.5 Chatovací místnosti	16
2.4.6 Instant messaging	16
2.4.7 Sociální sítě	16
2.4.8 Internetové stránky	16
2.5 Druhy kyberšikany	16
2.6 Důsledky kyberšikanování	17
2.6.1 Příběhy kyberšikany	18
2.7 Prevence kyberšikany	20
2.7.1 Jak kyberšikaně předcházet	20
2.7.2 Programy zabývající se prevencí kyberšikany v České republice	22
3 Prevence	24

3.1 Primární prevence	25
3.2 Sekundární prevence	26
3.2 Terciální prevence	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 Výzkumné šetření	27
4.1 Cíle výzkumného šetření	27
4.1.1 Minimální preventivní program	27
4.1.2 Vzdělání metodiků prevence	28
4.2 Metodika výzkumného šetření	28
4.3 Výsledky výzkumného šetření	29
4.3.1 Otázka č. 1	29
4.3.2 Otázka č. 2	30
4.3.3 Otázka č. 3	30
4.3.4 Otázka č. 4	31
4.3.5 Otázka č. 5	31
4.3.6 Otázka č. 6	32
4.4 Interpretace výsledků výzkumného šetření	33
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů	37
Seznam zkratk	39
Abstrakt	40
Abstract	41

ÚVOD

V dnešní době má počítač s internetem téměř každá domácnost. Dle Českého statistického úřadu mělo v roce 2012 osobní počítač s internetem 65% domácností.¹ Domácností, ve kterých jsou přítomné děti, vlastnilo počítač 91% z nich.²

Většina dětí na počítači tráví poměrně značnou část svého volného času a zabývají se především hrami a online komunikací. Mnohdy si ani neuvědomují, jaká rizika užívání internetu přináší. V posledních pěti letech se velmi rozšířilo používání sociálních sítí, které umožňují být v kontaktu s lidmi po celém světě. Bohužel nikdy nemůžeme mít stoprocentní jistotu, že se na druhé straně nachází člověk, o kterém si myslíme, že se tam nachází. Děti a mládež je důležité na nástrahy internetu upozorňovat.

O problematiku kyberšikany jsem se v minulosti příliš nezajímala, ale o závažnosti tohoto problému mě přesvědčil kurz, který jsem měla možnost absolvovat na podzim roku 2011. Kurz pořádali odborníci z programu E-Bezpečí a byl zaměřený na rizika virtuální komunikace. Díky tomuto kurzu jsem se začala kyberšikanou a její prevencí zabývat ve své bakalářské práci. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak příbramské školy k problematice kyberšikany přistupují a jak na školách vypadá prevence tohoto jevu. Vzhledem k tomu, že jsem sama měla možnost zúčastnit se dvou přednášek s odborníky programu E-Bezpečí (jednou výše zmiňovaný kurz a podruhé díky programu pro klienty nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Bedna v Příbrami) mohu říci, že program byl velmi přínosný jak pro mě, tak pro děti. Na základě toho se ve své práci dále zabývám tím, zda školy využívají v prevenci kyberšikany externisty a odborníky mimo školu.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První část – teoretická obsahuje tři kapitoly. V první kapitole představuji pojem šikana a její stupně. V rámci této kapitoly charakterizuji povahové rysy agresora (pachatele šikany) a oběti. Druhá kapitola teoretické části je zaměřena na problematiku kyberšikany. Zde představuji co je to kyberšikana, jakými prostředky se šíří, uvádím rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou. Pozastavuji se také nad prevencí tohoto jevu a představuji programy a

¹ Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 1. 4. 2013]. Dostupné na WWW:<[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/BF0038968F/\\$File/970112a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/BF0038968F/$File/970112a.pdf)>.

² Tamtéž.

projekty, které se v České republice riziky virtuální komunikace zabývají. Ve třetí kapitole vysvětluji pojem prevence a uvádím tři stupně jejího rozdělení.

Druhá část – praktická je věnována výzkumnému šetření, které jsem provedla na základních školách a dvou víceletých gymnáziích v Příbrami. V jednotlivých kapitolách uvádím cíle, metodiku a výsledky výzkumného šetření. V závěru kapitoly interpretuji zjištěné výsledky.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Tradiční šikana

1.1 Co je šikana

Šikana je v dnešní době poměrně známým a chápaným pojmem. Jednoduše se dá říci, že se jedná o určitý druh agrese jednoho či více osob k jedné či více osobám. „*Pojem šikana pochází z francouzského slova chicane, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře předpisů, například vůči podřízeným nebo vůči občanům, od nichž šikanující úředníci zbytečně vyžadují nová a nová potvrzení a razítka, nechávají je pro nic za nic čekat atd.*“³

Říčan a Janošová definují šikanu jako „*Ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Obyčejně mluvíme o šikaně tehdy, když jde o opakované jednání, ve velmi závažných případech označujeme za šikanu i jednání jednorázové s hrozbou opakování.*“⁴

Se šikanou se dnes setkáváme zejména ve školních zařízeních. Ovšem nevyskytuje se pouze ve školách. Šikana má své místo i v dalších sociálních skupinách, např. v armádě, kdy nováčci- nazýváni „bažanti“ jsou ponižováni, vydírání a zneužívání ze strany starších „mazáků“. Podobné praktiky jako u vojáků panují například i v internátech mezi uční. O šikaně se hovoří také v souvislosti s vězni, kdy noví nebo mladší vězni musí „sloužit“ starším.⁵

Říčan ve své literatuře rozlišuje dva druhy šikany- přímou a nepřímou. O *přímé* šikaně hovoříme zejména v případech, kdy dochází

- k násilí všeho druhu, např. působení oběti bolest bitím, kopáním, bodáním, pálením, nucení oběti obnažování se či vypít nebo sníst něco odporného, dále také poškozování a braní osobních věcí
- ke slovnímu napadání, urážení a posmívání se oběti a její rodině

³ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

⁴ ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

⁵ Srov. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, s. 25-26

- ke zotročování postiženého, kdy jeden či více agresorů oběť nutí dělat něco ponižujícího nebo zakázaného pod hrozbou ublížení⁶

Nepřímá šikana má rysy psychického trýznění. Skupina dětí či spolužáci oběť vylučují z kolektivu, ignorují ji, záměrně oběť neberou na vědomí. Logicky dochází k tomu, že postižený se zoufale snaží skupině nějakým způsobem zavděčit, čímž přispívá k dalšímu posměchu a v očích ostatních ztrácí prestiž. Tento druh šikany je častější u dívek a může být trýznivější než šikana přímá.⁷

1.2 Aktéři šikany

Jak z výše uvedeného textu vyplývá, šikana se většinou odehrává mezi osobami, které jsou ve stejném postavení, tedy mezi žáky a studenty, mezi vojáky, mezi vězni. *„Mezi agresorem a obětí je osobní asymetrický vztah moci. To znamená, že oběť ví, kdo jí ubližuje, bojí se ho, je závislá na jeho rozmarech.“*⁸ V současnosti se nejčastěji hovoří o šikaně mezi žáky a studenty, kdy se ubližování projevuje fackováním, kopáním, ničením věcí, litím vody do aktovky, rozšlapáním svačiny, nadáváním, apod. Jsou doloženy případy, kdy je šikana brutálnější např. pálení a řezání oběti, nucení sníst či vypít něco odporného, nucení zkopat menší dítě, atd.⁹

1.2.1 Agresor

*„Pro šikanující děti je typická touha dominovat, ovládat druhé, bezohledně se prosazovat. Snadno se urazí, mají sklon vidět agresi proti sobě i tam, kde žádná není. Ubližovat druhým je pro ně radostí.“*¹⁰

Agresory lze dělit do tří typů:

1. Hrubý, primitivní, impulsivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy - narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností.

⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, s. 21-22.

⁷ Tamtéž, s. 22.

⁸ ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, s. 26.

¹⁰ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

Tento typ agresora šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních.

2. Velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu.

Násilí a mučení u tohoto typu agresora je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků.

3. "Srandista", optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný.

Šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, patrná snaha vypíchnout "humorné" a "zábavné" stránky.¹¹

1.2.2 Oběť

Charakterizovat oběť je obtížnější nežli charakterizovat agresora. Jak Říčan uvádí - obětí šikany se může stát prakticky kdokoli. Jejím terčem se může stát dítě, které přijde jako nové do již sžitého kolektivu, dítě, které je přemýšlivé, zralé a také s dobrým vztahem k některému učiteli - třídou považováno „za šplhouna“. Častěji dítěti hrozí šikana pro nějaký handicap - například tělesná slabost, neobratnost či neumění se bránit. Outsiderem se dítě může stát kvůli vzhledové vadě, původu ze sociálně slabé rodiny a také samozřejmě kvůli rasové odlišnosti.¹²

Mezi typické rysy oběti patří plachost, citlivost, nízké sebevědomí. Oběť bývá tichá a často mívá odmítavý vztah k násilí. Některé oběti šikany ovšem vzbuzují agresi svým útočným chováním, provokováním, čímž ostatní děti dráždí. Většinou se jedná o slovní nebo i fyzické dorážení na ostatní.¹³

¹¹ Minimalizace šikany. Informační portál o šikaně na školách. [online]

[cit. 28. 1. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/258>>.

¹²Srov. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, s. 34-35.

¹³ Tamtéž, s. 37-38.

1.3 Vývojové stupně šikany

Autor Michal Kolář ve své literatuře rozděluje šikanu do pěti vývojových stupňů:

- První stupeň (zrod ostrakismu)

Jedná se o mírné, většinou psychické formy násilí, kdy se oběť necítí dobře, je odsouvána na okraj společnosti. Ostatní se s ní odmítají bavit, pomlouvají ji, dělají na její účet „drobné“ legrácky.

- Druhý stupeň (fyzická agrese a přitvrzování manipulace)

V náročných situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako jeho ventil. Spolužáci si na nich odreagovávají své nepříjemné pocity, pramenící například z očekávané písemné práce, z konfliktu s učitelem, nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje.

Druhý stupeň může též vzniknout v situaci, kdy spolužáci spolu tráví hodně času (škola v přírodě, lyžařský výcvik) a pro zvládnutí šedivého programu vymýšlejí „zábavu“ na úkor nejzranitelnějšího spolužáka.

Další příčinou může být výskyt několika výrazně agresivních asociálních jedinců v jedné třídě, kteří používají násilí pro uspokojování svých potřeb.

- Třetí stupeň (klíčový moment - vytvoření jádra)

Jde o klíčovou fázi, kdy se vytvoří skupina agresorů, která už nespolupracuje nahodile, ale jde o systematickou práci, při které se zaměřují na nejvhodnější oběti. Oběťmi se téměř vždy stávají ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování.

- Čtvrtý stupeň (většina přijímá normy agresorů)

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě - aktivně se zúčastní týrání spolužáka a prožívají přitom uspokojení.

- Pátý stupeň (totalita neboli dokonalá šikana)
V této fázi jsou normy agresorů přijaty nebo respektovány všemi, popřípadě téměř všemi členy skupiny a dojde k plnému nastolení totalitní ideologie šikanování, tzv. stadia vykořisťování.¹⁴

2 Kyberšikana

Dříve než se začnu zabývat samotnou problematikou kyberšikany, považuji za důležité krátce představit možnosti internetu, jelikož právě díky této nejvyužívanější komunikační technologii kyberšikana vznikla a šíří se.

2.1 Internetová generace

Dnešním dětem a mládeži nabízí internet nespočet možností. Mezi nejoblíbenější patří navazování online přátelství, vyhledání koníčků a informací o tom, co je zajímavé, samozřejmě hry a další online zábava. Děti jsou na tom se svými počítačovými znalostmi a dovednostmi mnohdy lépe než jejich rodiče a učitelé. Bohužel se stává, že rodiče nemají přehled o tom, kolik času jejich dítě na internetu tráví a čemu se tam věnuje. Velká část života dospívajících se dnes odehrává na internetu. Přátelství a vztahy se naprosto běžně navazují a udržují přes internet a prostřednictvím mobilního telefonu.

Během posledních let se velmi rozšířilo používání tzv. sociálních sítí, které „*jsou určeny k seznamování a k udržování kontaktů mezi kamarády a známými. Umožňují také rychlou výměnu informací.*“¹⁵ Mezi nejznámější a nejpoužívanější světové sociální sítě patří Facebook, Twitter, Myspace, mezi české sociální sítě libimseti.cz, lide.cz a spoluzaci.cz. Všechny tyto uvedené sociální sítě fungují na stejném principu. Lidé si založí profil, na který je možné vkládat fotografie, informace o sobě a svých zálibách, vyhledávat a přidávat jiné kontakty (profily svých přátel). Některé sociální sítě umožňují ventilovat své myšlenky a názory.

¹⁴ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-123-1.

¹⁵ Jak na internet. [online][cit. 7. 2. 2013] Dostupné na WWW:
<<http://www.jaknainternet.cz/page/1185/rizika-socialnich-siti/>>.

Mezi další nástroje online komunikace patří především e-maily, chatovací místnosti, diskusní fóra a rychlé zprávy typu ICQ a Skype. Tyto prostředky jsou pro komunikaci ve virtuálním prostředí užitečné a zároveň se mohou stát nebezpečnými a být kdykoliv a kýmkoliv zneužity.

2.2 Co je kyberšikana

Jak bylo již řečeno, děti a mládež tráví velkou část svého volného času na počítači a internetu. Bylo jen otázkou času, kdy se klasická šikana přesune také do kyberprostoru. *„Kyberprostor je prostor, který se nám otevírá ve chvíli, kdy pomocí internetových sítí vstupujeme do online prostředí.“¹⁶*

Známý český autor Michal Kolář kyberšikanu definuje jako situaci, kdy *„jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii - zejména internet a mobil.“¹⁷*

Z definice vyplývá, že se jedná o nepřímou formu šikany, která vzniká a šíří se ve virtuálním světě. Oběť je psychicky trýzněna a to má mnohdy tragičtější důsledky než šikana fyzická, kdy agresor postiženému fyzicky ubližuje. Obětí kyberšikany většinou bývá dítě, které je obětí tradiční šikany i v reálném světě.

2.3 Rozdíl mezi kyberšikanou a tradiční šikanou

Šikana je jev, se kterým se setkáváme poměrně dlouho. Na rozdíl kyberšikana je jev nový a od klasické šikany se v několika bodech liší:

- Anonymita

Tím, že se agresor ve virtuálním světě může pohybovat pod přezdívkou či vymyšlenou identitou dochází k tomu, že oběť neví, kdo za útoky na jeho osobu stojí. Důsledkem bývá ztráta důvěry postiženého klidem ve svém okolí,

¹⁶ *Děti a online rizika: Sborník studií.* Sdružení Linka bezpečí 2012, Praha: 2012. ISBN 978-80-904920-3-5.

¹⁷ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

podezíravost a strach, odkud přijde další útok. Díky anonymitě agresor nabývá pocitu bezpečí a ve svém počínání je vytrvalý.¹⁸

- Čas a prostředí

Klasické šikanování se vztahuje většinou na jeden prostor, například školu. Pachatelé kyberšikany mohou útočit během celého dne přes internet nebo prostřednictvím mobilního telefonu. Oběť je pronásledována i doma - tedy v místě, které bylo dříve vnímané jako bezpečné.¹⁹

- Publikum

Video a fotografie, které jsou vloženy na internet lze jednoduše zkopírovat na jiný online portál. Materiál se tak stává nekontrolovatelným a může se rozšířit mezi miliony uživatelů internetu. Obsah, který je již zapomenutý se může kdykoli znovu objevit na veřejnosti a oběť znovu traumatizovat.²⁰

- Pachatel a oběť

K tradiční šikaně nejčastěji dochází mezi vrstevníky. U kyberšikany je tomu také tak, ale díky anonymitě v kyberprostoru mohou agresori též trýznit autority, například učitele nebo dokonce své rodiče.²¹

- Neúmyslnost

V některých případech se může stát, že pachatel kyberšikany se pachatelem stane neúmyslně. Na internet vloží video či obrázek ne s cílem někoho poškodit, ale jen se pobavit. Nedomyšlí při tom důsledky svého jednání.²²

¹⁸ Srov. KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*, s. 87.

¹⁹ Srov. ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*, s. 32.

²⁰ Jak zvládnout kyberšikanu: Doplnkový výukový modul k metodice Knowhow pro mladé surfaře. [online][cit. 16. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/viewcategory/3>>.

²¹ Tamtéž.

²² Srov. ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*, s. 32.

2.4 Prostředky kyberšikany

V této kapitole se budeme podrobněji věnovat prostředkům, kterými se kyberšikana šíří.²³

2.4.1 Textové zprávy

Obvykle se jedná o situace, kdy oběť dostává od agresora zprávy s výhružným, ponižujícím či útočným obsahem. Existují internetové prohlížeče, ze kterých je možné odesílat zdarma SMS zprávy a také SIM karty „na jedno použití“, které po vyčerpání kreditu lze vyměnit. Oběť se tedy nikdy nedozví, kdo za obtěžováním stojí. Za kyberšikany též označujeme vytrvalé až zahlcující zasílání textových zpráv oběti.

2.4.2 Fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů

Mobilní telefony jsou vybaveny fotoaparátem, kterým pachatel vyfotí či pořídí videozáznam oběti ve ztrapňující situaci a posléze šíří materiál prostřednictvím internetu nebo Bluetooth dál mezi spolužáky a kamarády. Pachatel též může obsahem oběť zastrašovat a vyhrožovat jeho zveřejněním.

Běžnou a častou formou kyberšikany je „happy slapping“, tzn. „veselé fackování“, což představuje natáčení a zveřejňování videí fyzických útoků.

2.4.3 Mobilní telefonáty

Agresoři svou oběť opakovaně prozvánějí a zahlcují útočnými telefonáty. Když oběť hovor přijme většinou neodpovídají. Dochází k situacím, kdy agresor oběti mobilní telefon odcizí a pod jménem oběti rozesílá urážlivé textové zprávy a vytváří dojem, že právě oběť je agresorem.

2.4.4 E-maily

Je velmi jednoduché založit e-mailový účet, při čemž si agresor může vymyslet cizí identitu, pod kterou zasílá oběti šikanující e-maily. Oběť nemá šanci agresora odhalit.

²³ Srov. ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*, s. 33-34.

2.4.5 Chatovací místnosti

Chatovací místnosti mladí lidé využívají především k rychlé komunikaci. Pokud se dodržují bezpečnostní opatření je to výborný nástroj pro komunikaci. V opačném případě může sloužit k vyhrožování a zastrašování oběti. Tento druh kyberšikany se objevuje zejména na chatech na herních stránkách a ve virtuálních světech.

2.4.6 Instant messaging

Pro tuto formu komunikace se nejčastěji využívá komunikačních programů jako je Skype nebo ICQ. Diskuse na těchto sítích se může zvrhnout v palbu útočných a zákeřných komentářů skupiny směřované k jednotlivci.

2.4.7 Sociální sítě

Sociální sítě umožňují jednoduché a rychlé spojení s ostatními s možností sdílení především fotografií, videozáznamů a vlastních myšlenek. Pokud nejsou na těchto sítích dodržována bezpečnostní opatření, mohou být nebezpečným nástrojem k šíření pomluv. Stejně jednoduše jako lze založit falešný e-mailový účet, lze na sociální síti založit falešný profil. Pod tímto profilem může pachatel oběť kontaktovat, zachovat při tom svou anonymitu a oběť sledovat. Snaha mít na profilu velké množství „přátel“ a vyrovnat se tak ostatním a být populární vede děti k tomu, že přijmou „žádost o přátelství“ od člověka, kterého neznají a umožní mu přístup k osobním informacím, které mohou být poději zneužity.

2.4.8 Internetové stránky

Agresoři mohou své získané znalosti a dovednosti o tvorbě internetových stránek zneužít k vytvoření urážlivých stránek nebo blogu o oběti, kde vyhláší různé ankety s řadou otázek o své oběti. Tyto služby stránky nabízejí zdarma, proto jsou dětem dostupné. S touto formou kyberšikany se setkávají také politici a známé osobnosti.

2.5 Druhy kyberšikany

Během posledních let, kdy se s kyberšikanou veřejnost setkává a odborníci se tímto tématem zabývají, vzniklo i rozdělení kyberšikany podle druhu.

Nářez (Flaming) označuje agresivní a útočný jazyk, který se používá při internetových diskusích za pomoci elektronických zpráv.

Opakované zasílání útočných, urážlivých nebo nevyžádaných zpráv označujeme jako Obtěžování (Harassment).

O Pomlouvání (Denigration) hovoříme v případě, kdy agresor šíří pomluvy, drby a lži o někom s úmyslem poškodit jeho pověst.

Rozesílání materiálů a komentáře pod cizím jménem se nazývá Předstírání (Impersonation).

Prozrazení (Outing) označuje sdělování citlivých informací a cizích tajemství za zády dotyčných osob, kterých se to týká.

Přesvědčení oběti k vyrazení tajemství či citlivých informací a posléze jejich zveřejnění na internetu nazýváme Podvod (Trickery).

K Vyloučení (Exclusion) dochází při záměrném vyloučení z online skupiny.

Opakované a intenzivní obtěžování a ponižování, které obsahuje výhrůžky nebo zastrašování označujeme jako Kyberpronásledování (Cyberstalking).²⁴

2.6 Důsledky kyberšikanování

Obětí kyberšikanů se stalo již mnoho lidí z celého světa. Podle známých případů si většina obětí své trápení nechává pro sebe a situaci studu nezvládá. V nejhorších případech může dojít k psychickému zhroucení člověka nebo dokonce k sebevraždě.

Následky kyberšikanů jsou různé, uvádím nejčastější z nich:

- zanedbávání školních povinností, selhávání ve škole, vyhýbání se škole, u dospělých podobné problémy v zaměstnání
- psychosomatické těžkosti (zdravotní problémy způsobené psychickými příčinami)
- pocity hanby, trapnosti, ponížení, smutku, deprese, úzkosti
- neustálý strach a pocit ohrožení
- pocit vlastního selhání, pokles sebevědomí a důvěry v lidi

²⁴ ROGERS, V. *Kyberšikanová: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

- bezvýchodnost a beznaděj
- násilí vůči ostatním, pomsta
- sebepoškozování, sebevražda²⁵

2.6.1 Příběhy kyberšikany

Pro představu, jak takové kyberšikanování může probíhat a dopadnout, uvádím nejznámější případy kyberšikany ze světa a jeden z České republiky.

Star Wars kid

Otlý, čtrnáctiletý Kanadčan Ghyslain Raza natáčí své domácí video. Miluje hvězdné války a shlíží se v zabijákovi rytířů Jedi Darth Maulovi. Máchá klackem a vydává u toho zvuky stejně jako tisíce malých fanoušků Hvězdných válek po celém světě. Na rozdíl od nich ovšem Ghyslain skončí v psychiatrické léčebně.

Když v roce 2002 natáčí tento kanadský školák svou choreografii s klackem, rozhodně netuší, že se tyto záběry dostanou do rukou jeho spolužáků a vzápětí na internet. Časem vznikly různě upravené a sestřihané nahrávky využívající zároveň scény z filmů jako Pán prstenů, Matrix Reloaded, Kill Bill a jiné. Ghyslain Raza je přes noc „slavný“ a utahují si z něj lidé z celého světa. Jeho postava se dokonce objeví i v jednom dílu seriálu South Parku a škodolibí „fanoušci“ podepisují petici, aby režisér George Lucas obsadil tohoto „tlusťocha“ do dalšího dílu své ságy Hvězdné války. Raza se bojí chodit do školy a nevychází na ulici. Zhrouť se a je převezen na psychiatrii, kde se musel podrobit dlouhodobému léčení.²⁶

Příběh Anny Halmanové z Polska

O přestávce 20. října 2006 na gymnáziu v městě Gdaňsk čtyři chlapci povzbuzeni ostatními obstoupí vyděšenou Aničku, začnou ji štípat do prsou. Lukasz P. ji chytí za ruce a ostatní ji plácají po zadku. Když se dívka předkloní v bolesti z vykroucených rukou, Mateusz W. se začne otírat kolenem o její hýždě a v tutéž chvíli ji Lukasz chytí za

²⁵ Z odpovedne.sk: Příručka Deti v sieti. [online]

[cit. 18. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.zodpovedne.sk/kapitola4.php?kat=materialy>>.

²⁶ Blog.idnes.cz: Kyberšikana zabíjí!. [online]

[cit. 18. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://bystron.blog.idnes.cz/c/64160/Kybersikana-zabiji.html>>.

krk a donutí, aby dala hlavu do jeho rozkroku. Dívka se vytrhne a schová pod lavici. Odtamtud ji kluci vytáhnou a Dawid M. ji povalí na katedru. Arkadiusz P. jí sundá kalhotky a celá třída propuká v hurónský smích. Pak ji tento „hrdina“ sáhne mezi nohy. Anička křičí jako o život a celou situaci nahrává na mobilní telefon poslední ze čtveřice Michal S.

Celá roztřesená utíká Anny domů. Není schopna mluvit. Na internetu už koluje nahrávka z mobilního telefonu Michala S. Kamarádce, která ji večer navštíví se svěří, že už se do školy nevrátí. Prý se raději oběsí. Druhý den ráno nic netušící matka propadne v zoufalý křik. Její dcera visí v dětském pokoji oběšena na švihadle. Smrt Anny zasáhne celé Polsko.

Vedení školy nijak nezasáhlo a neučinilo žádné kroky vedoucí k potrestání žáků. Teprve policie, která případ vyšetřuje umístí všechny zúčastněné do tříměsíční vazby. Soud 20. dubna 2007 rozhodne o umístění všech pěti gaunerů v nápravných ústavech pro mladistvé. Zajímavá je reakce rodičů odsouzených. Ti jsou přesvědčeni, že šlo jen o nevinou dětskou hru a proti rozsudku protestují. Psychologové jsou naopak přesvědčení, že i když si kluci na znásilnění jen hráli, z pohledu Anny to bylo stejně traumatizující jako skutečné.²⁷

Příběh z české základní školy

Na základní škole na Klatovsku se kyberšikany dopustily žačky 4. třídy. Oběť svým spolužačkám v dobré víře prozradila své heslo, aby jí na profil Lidé.cz nahrály fotky, protože ona sama to neuměla. Tři spolužačky jí na její profil opravdu fotky nahrály, ale určitě ne ty, o které stála. Nahráním „zábava“ ovšem neskončila. Kolonky typu „oblíbené jídlo“, „oblíbená kniha“, nebo „záliby“, původně vyplněné obětí, přepsaly takovým jazykem, za který by se nestyděl ani pověstný dlaždič. Nakonec změnilo heslo, takže spolužačka neměla šanci se svým profilem cokoli dělat.

Případ vyšel na povrch poté, co se oběť se po několika dnech svěřila učiteli, který ve škole vyučoval počítače a k němuž měla důvěru. Předělaný profil oběti byl po komunikaci se správcem serveru Lidé.cz smazán. Na půdě školy se tento případ řešil

²⁷ Tamtéž.

poněkud hekticky, protože kyberšikana „praskla“ 14 dní před koncem školního roku. Agresorky se nakonec pod nátlakem přiznaly.

Byla svolána výchovná komise, kde byli přítomni rodiče pachatelek, oběť a její zákonný zástupce, pracovník OSPODu, ředitel školy a školní metodik prevence. Padly dvě dvojky z chování a jedna ředitelská důtka. Malé agresorky neprojevovaly ani špetku špatného svědomí, celou dobu se vesele pošťuchovaly a jejich rodiče uraženě seděli. Následná diagnostika ve třídě (s odstupem letních prázdnin) překvapivě neodhalila žádné vztahové problémy. I přesto bylo třídě doporučeno a realizováno pět dvouhodinových bloků zaměřených na posilování důvěry ve třídě, vzájemné spolupráce a rozvoje komunikace.²⁸

2.7 Prevence kyberšikany

V prevenci kyberšikany je důležité s dětmi o tomto tématu mluvit. Děti a mládež mnohdy znají kladné stránky internetu a riziko a nebezpečí, které jim prostřednictvím internetu hrozí si nepřipouští. Přitom na toto téma s dětmi nemusí hovořit pouze učitelé a pedagogičtí pracovníci, ale i rodiče a další dospělí, kteří jsou s dětmi v kontaktu. Jestliže dítě většinu volného času tráví u počítače a na internetu, měl by se rodič zajímat, jakým způsobem se jeho dítě ve virtuálním prostředí pohybuje a co mu případně hrozí. Základ nejúčinnější prevence je především v rodinném prostředí.

2.7.1 Jak kyberšikaně předcházet

To, zda se dítě někomu znelíbí, nelze ovlivnit. Ovšem do jisté míry se lze kyberútokům vyhnout.²⁹

Chránit si své soukromí

Nezveřejňovat na sociálních sítích a dalších internetových stránkách své osobní údaje. Při registraci profilu děti mnohdy slepě vyplňují kolonku za kolonkou, kde vyplní své celé jméno, adresu bydliště, e-mailovou adresu, telefonní číslo a další citlivé údaje.

²⁸ ROTTOVÁ, N., KOVÁŘOVÁ, V., METELÁKOVÁ PEKAŘOVÁ, L. a kol.; *Kyberšikana a její prevence- příručka pro učitele*. Plzeň: DRAGON PRESS, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.

²⁹ Bezpečně-online.cz: Kyberšikaně můžeš aktivně předcházet. [online]

[cit. 26. 2. 2013] Dostupné na WWW: <http://www.bezpecne-online.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/kybersikane-muzes-aktivne-predchazet.html>.

Tyto údaje není povinné uvádět a děti by to měly vědět. Čím více informací o sobě dítě poskytne, tím se zvyšuje možnost zaútočení na jeho osobu. Dítě by nemělo nikomu prozrazovat své přístupové heslo. I nejlepší kamarád toho může zneužít.

Přemýšlet nad tím, co píše

Je důležité nad tím, co píše a přes internet posílám přemýšlet. Vše, co pošleme se dá kopírovat, rozesílat dál a už to nikdy nelze smazat.

Informovat se

Ve vyhledávači google.cz, lze vyhledat i sám sebe. Pro tento postup je dobré využít i vyhledávač obrázků, který může vyhledat v jakých souvislostech se o mně píše a jaké fotky se mnou jsou zveřejněny. Pokud je nepříjemné, s čím se mé jméno spojuje, je možné požádat provozovatele webu, aby informace o mé osobě smazal.

Na útoky nereagovat

Pokud nás někdo obtěžuje, například SMS zprávou, e-mailem nebo na chatu, je lepší neodpovídat. Odpovědí agresora povzbudíme a celý konflikt může dosáhnout větších rozměrů. Webové stránky často nabízí možnost autory nevhodných zpráv ignorovat-znemožnit, aby dítěti od těchto adresátu přicházely zprávy.

Vyhýbat se kontaktům

Pokud nám do e-mailové schránky chodí nepříjemné e-maily, pomůže změnit si adresu. Stejně tak si můžeme změnit přezdívku na chatu. Pokud náš telefon zahlcují nevhodné SMS zprávy, je na místě pořídit si nové číslo.

Ukládat důkazy

Je důležité ukládat nevhodné e-maily, SMS zprávy či útoky na ICQ jako důkazy při případném stíhání kyberútočnicka. Pokud se rozhodneme podat trestní oznámení na policii, internetoví poskytovatelé i mobilní operátoři mohou odhalit identitu pachatele.

Obrátit se na dospělého, ke kterému mám důvěru

V případě dítěte je důležité, aby našlo odvahu o svém trápení způsobené kyberútoky mluvit s někým z dospělých. Nejlépe se svými rodiči nebo s učiteli, případně s jiným dospělým, ke kterému má důvěru.

2.7.2 Programy zabývající se prevencí kyberšikany v České republice

Vzhledem k vzrůstající problematice kyberšikany vznikly různé programy a projekty, které se tímto tématem zabývají. Obecně lze říci, že cílem těchto programů je snížit výskyt šikany a kyberšikany působením na žáky základních a středních škol a vzděláváním pedagogů. Kromě těchto programů a projektů kurzy a semináře týkající se kyberšikany samozřejmě nabízejí také pedagogicko-psychologické poradny, vzdělávací organizace, či jednotliví odborníci.

Nyní krátce představím nejznámější české projekty a programy, které se prevencí kyberšikany zabývají.

Projekt E-Bezpečí

Tento celorepublikový projekt je zaměřený především na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Vyjma kyberšikany se zabývá sextingem (různé formy vydírání, vyhrožování, poškozování obětí s pomocí informačních a komunikačních technologií), kybergroomingem (komunikace s neznámými uživateli internetu vedoucí k osobní schůzce), kyberstalkingem (nebezpečné pronásledování s použitím ICT), riziky sociálních sítí a zneužití osobních údajů. Mezi cílové skupiny projektu E-Bezpečí patří žáci a studenti (od 1. stupně ZŠ), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a v neposlední řadě také rodiče. Projekt vytváří metodické materiály a provozuje internetovou online poradnu.³⁰

³⁰ E-bezpeci.cz. [online]

[cit. 17. 3. 2013] Dostupné na WWW: <http://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>.

Projekt Minimalizace šikany

Tento projekt vznikl z důvodu alarmujícího výskytu šikany na školách, kdy se s šikanou setkalo 40% dětí. Program Minimalizace šikany nabízí systémové a celostátně použitelné řešení šikanování na školách. Program realizuje občanské sdružení AISIS a vznikl za podpory Nadace O2 a odborníka Dr. Michala Koláře. Projekt je zaměřen na šikanu, ale vzhledem k rostoucí problematice kyberšikany zorganizoval dětskou kampaň Stop kyberšikaně. Tento projekt vydává metodické materiály pro školy, letáky pro děti i rodiče. Spolupracuje s MŠMT a Českou školní inspekcí, také nabízí internetovou poradnu.³¹

Národní centrum bezpečnějšího internetu

Jde o neziskové nevládní sdružení, které usiluje o vyšší obecné povědomí společnosti o hrozbách a nebezpečí online komunikace. Propaguje odpovědné chování na internetu a pomáhá dětem, které se ocitnou v nesnázích právě kvůli internetové komunikaci. Realizuje vzdělávací semináře, školení a konference z oblasti rizik v užívání internetové komunikace a prevence internetové kriminality.

Národní centrum bezpečnějšího internetu uskutečňuje následující aktivity:

- Saferinternet.cz- internetové stránky pro podporu vzdělávání a výzkum v oblasti ICT především dětí, jelikož jsou nejvíce ohroženy nevhodným a závadným chování na internetu
- Bezpečně online - tyto stránky patří mezi výchovně-vzdělávací, jejichž cílem je poskytnou mladým uživatelům, rodičům a také vyučujícím informace o bezpečném užívání internetu. Pro pedagogy jsou zde praktické rady a metodické pomůcky, které lze použít ve výuce.
- Horká linka - kontaktní centrum přijímající hlášení nevhodného a nezákonného obsahu na internetu (dětská pornografie, nelegální sexuální praktiky, rasismus a xenofobie, sebepoškozování, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog, atd.). Nevhodný obsah lze ohlásit prostřednictvím webového formuláře umístěného

³¹ Srov. ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*, s. 14-15.

na internetových stránkách Horké linky. Dle závažnosti je posléze tato informace předána Policii ČR.

- Linka pomoci - krizové centrum, kam se mohou obrátit dětské oběti internetové kriminality. Oběť se může obrátit na krizovou linku, chat či e-mailovou poradnu. Linka pomoci provádí preventivní kampaně cílené na děti a rodiče, při kterých je seznamuje s riziky internetové komunikace.³²

Kyberšikana.eu

Tento projekt zrealizovaly dvě mladé studentky - Tereza Ondráčková a Monika Vlachová. Projekt dokazuje, že o problematiku kyberšikany a její prevence se zajímají i dospívající. Dívky vytvořily internetovou stránku, která je zaměřena na prevenci problematického chování na internetu. Svůj program prezentují i na základních školách.³³

3 Prevence

Děti a mládež jsou ohroženi především v období dospívání, kdy hledají svou identitu, neorganizovaně tráví volný čas, ocitají se v situacích, které vybízí k rizikovému chování (např. experimentování s alkoholem a lehkými drogami, první sexuální zkušenosti, apod.) Aby děti a mladí lidé toto období zvládli bez větších obtíží, je třeba problémům, které z rizikového chování mohou vzniknout, předcházet. Tomuto předcházení říkáme prevence.

„Prevenci můžeme v nejobecnějším slova smyslu vnímat jako předcházení určitým problémům. Termín prevence se z pohledu sociální pedagogiky a dalších příbuzných vědních disciplín používá také ve vztahu k sociálně patologickým jevům.“³⁴

Prevence se často spojuje se sociálně patologickým chováním. Tento termín zahrnuje *„všechny projevy chování, které jsou společností klasifikovány jako nežádoucí,*

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž.

³⁴ KUNÁK, S. *Vybrané možnosti primárním prevencie negativních vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5.

protože porušují sociální i morální normy a práva ostatních".³⁵ Mezi sociálně patologické chování řadíme nejčastěji kriminalitu, diskriminaci, extremismus, záškoláctví, násilí, šikanu, alkoholismus, drogové závislosti, gamblersství, prostituce, rizikové sexuální chování, zneužívání a týrání osob.

Podle autorů Matouška a Kroftové je nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence výchova dětí v rodinách a ve školách. Vliv na prevenci má mimo jiné i sociální politika státu, která ovlivňuje systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží.³⁶

Autoři prevenci dělí do tří stupňů, které představím v následujících kapitolách.

3.1 Primární prevence

Primární prevence je zaměřena na celou společnost nebo na konkrétní osoby, které se delikventního chování ještě nedopustily, ale vykazují určité známky, dle kterých lze předpokládat, že k tomuto chování mají sklony.

Jedná se zejména o takovou prevenci, která dětem striktně nezakazuje určité chování a jednání, ale podporuje je v pozitivních postojích a společensky přijatelném chování. Cílem primární prevence je předejít problému, který může mít pro dítě negativní dopad. Efektivní primární prevence v dětech vytváří a ukotvuje morální hodnoty, zvyšuje sociální kompetence a formuje odmítavý postoj k sociálně patologickému chování vedoucímu k možnému porušování zákona.³⁷

*„Cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být prevence sociálně příznivého chování, tj. chování, jež se neslučuje s jednáním protispolečenským.“*³⁸

³⁵ KOHOUTEK, R. *ABZ slovník cizích slov* [online]. ©2005-2006, [cit. 26. 3. 2013]. Dostupné na: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialne-patologicke-chovani>>

³⁶ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 266.

³⁷ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 265-267.

³⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualit. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178—771-X.

3.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se od primární liší tím, že je již zaměřena na jednotlivce a skupiny, u kterých je zvýšené riziko sociálního selhání či k němu už v minulosti došlo.

*„Sekundární prevence je zacílena na ohrožené skupiny obyvatelstva, rizikové skupiny či jednotlivce, u kterých se předpokládá, že se dostanou do situace, kde jejich činnost bude klasifikována jako sociálně patologická“.*³⁹

Kompetenci k vykonávání tohoto druhu prevence mají zejména psychologické, zdravotnické, sociální a edukační zařízení.

3.3 Terciální prevence

Terciální prevence se zaměřuje na minimalizaci následků, které již vznikly a usiluje o to, aby se již neopakovaly, působením na jedince, u kterého se nežádoucí jev vyskytl. Tato prevence představuje činnost na předcházení recidivě.

Nejčastěji se terciální prevence vykonává v rámci resocializačních nebo reedukačních zařízení. Program je zaměřen na jedince a skupiny, které se díky svému jednání dostali do kategorie sociálně patologického chování.⁴⁰

³⁹ KUNÁK, S. *Vybrané možnosti primárním prevencie negativných vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5.

⁴⁰ Srov. KUNÁK, S. *Vybrané možnosti primárním prevencie negativných vplyvov na deti a mládež*, s. 36.

II PRAKTICKÁ ČÁST

V této části mé bakalářské práce popisuji průběh a vyhodnocení výzkumného šetření, které jsem provedla na příbramských základních školách začátkem března 2013.

Město Příbram leží ve Středočeském kraji, přibližně 60 kilometrů jihozápadně od hlavního města Prahy. Město čítá téměř 34 000 obyvatel. V Příbrami se nachází osm základních škol - šest klasických základních škol, jedna základní škola Waldorfská, jedna základní škola praktická a dvě gymnázia - jedno osmileté, druhé šestileté. Z výše zmíněných šesti základních škol jsou dvě školy sloučené do jedné, tudíž mají jedno vedení. Vzhledem k tomu, že každá z těchto dvou škol vyučuje ve vlastní budově s vlastním učitelským sborem, ve svém výzkumném šetření jsem je považovala za dvě různé základní školy.

4 Výzkumné šetření

4.1 Cíle výzkumného šetření

V praktické části práce jsem si kladla otázku, jakým způsobem školy přistupují k problematice kyberšikany. Zajímalo mě, zda se tímto tématem zabývají, jakým způsobem a zda kyberšikanu řešili, případně jak při řešení postupují. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak na školách vypadá prevence tohoto jevu a zda prevenci zajišťují z vlastních zdrojů nebo využívají i programů a projektů externistů (např. přednášky odborníků). Dílčím cílem bylo zjistit, zda školy při prevenci kyberšikany vycházejí z metodických pokynů Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

4.1.1 Minimální preventivní program

Dle Metodického pokynu k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení je povinnost metodika prevence společně s ostatními vyučujícími vypracovat dokument, *„který je konkrétně zaměřený zejména na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a*

rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností.“⁴¹ Tento dokument se nazývá Minimální preventivní program.

4.1.2 Vzdělání metodiků prevence

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení též předepisuje minimální vzdělání, které učitel vykonávající funkci metodika prevence musí mít splněné. V případě, že učitel nemá vysokoškolské vzdělání tohoto zaměření je nezbytné studium k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence sociálně patologických jevů v délce trvání nejméně 250 vyučovacíh hodin ukončené obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí.⁴²

4.2 Metodika výzkumného šetření

Pro své výzkumné šetření jsem použila kvalitativní výzkum, konkrétně metodu rozhovoru. Rozhovor shledávám jako vhodnou formu pro svůj výzkum, neboť bylo možné se respondentů na místě doptávat a upřesňovat odpovědi, které jsem získala. Svůj výzkum jsem záměrně necílila na žáky, neboť jsem nechtěla zjišťovat jejich přehled o kyberšikaně či jejich zkušenosti s ní. Zajímalo mě postoj školy a pedagogů k tomuto jevu, tudíž jsem praktickou část zaměřila na ně. Respondenty mého šetření byli pedagogové, kteří ve škole zastávají funkci metodika prevence.

Do svého šetření jsem kromě základních škol zařadila i dvě gymnázia. Důvodem bylo rozšíření skupiny respondentů a také to, že i na gymnáziích se kyberšikana může bezesporu objevit.

Při sestavování otázek k rozhovoru jsem vycházela z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení⁴³ a dle Metodického pokynu k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Po

⁴¹ Metodický pokyn k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, článek 2: *Vymezení základních pojmů*, s. 2. [online] [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.atre.cz/zakony/page0479.htm>>.

⁴² Tamtéž, článek 6: *Odměňování školního metodika prevence a metodika prevence v PPP.*, s. 7.

⁴³ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha: MŠMT, 2002 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz>>.

prostudování metodických pokynů jsem si určila oblasti, kterým se chci věnovat. Stěžejními body pro mě bylo dozvědět se:

- jak děti mohou ve škole trávit volný čas (tzn. polední pauzy, doba po vyučování ve školní družině či klubu) a zda je tento čas nějak organizovaný či nikoliv
- jak škola vychází z metodických pokynů MŠMT ve svých interních dokumentech, jako je Minimální program prevence, Program proti šikanování, případně zda má nějaké jiné dokumenty k této problematice navíc
- výskyt kyberšikan na škole a postup při jejím řešení, případně zda k problému byly přizvané některé specializované instituce (SVP, OSPOD, PPP, PČR)
- jaké preventivní programy na problematiku kyberšikan škola pro žáky pořádá a zda v prevenci využívají externistů, dále ve kterých vyučovacích hodinách o kyberšikaně s žáky hovoří
- jaké mají metodici prevence v tomto směru vzdělání a zda se i ostatní pedagogové v této problematice vzdělávají

Po sestavení otázek z těchto oblastí jsem oslovila metodiky prevence na příbramských základních školách a s každým jsem si smluvila individuální schůzku. Celkem jsem absolvovala deset rozhovorů s deseti metodiky prevence.

4.3 Výsledky výzkumného šetření

V následujících podkapitolách představím otázky, které jsem v rozhovoru respondentům pokládala a jejich odpovědi. Respondenty bylo celkem deset učitelů, kteří zastávají funkci metodika prevence a vzhledem k vyššímu počtu žen ve školství byly všichni respondenti ženy.

4.3.1 Otázka č. 1 *Jak mohou žáci na vaší škole trávit volný čas?*

Tuto otázku jsem pokládala proto, že kyberšikana se často děje ve volném čase a může se dít i na půdě školy. Zajímalo mě, zda žáci mají ve škole vyplněný volný čas aktivitami či programy, kde je eventuelně možné se kyberšikaně věnovat.

Z deseti respondentů uvedlo osm z nich, že pro žáky prvního stupně mají k dispozici školní družinu, dvě školy (gymnázia) školní družinu nemají z důvodu absence prvního

stupně na škole. Z osmi škol, které školní družinu provozují se pouze jedna družina v rámci svého ročního plánu věnovala tématu vztahů, šikany a kyberšikany.

Školní klub pro žáky druhého stupně provozují tři školy, ovšem program klubu není nikterak organizovaný či tematicky zaměřený.

Dvě školy mají volně přístupné počítačové učebny a tři školy mají volně přístupnou knihovnu.

Všech deset respondentů vyjmenovalo širokou škálu kroužků a zájmových činností, které jejich škola nabízí.

4.3.2 Otázka č. 2 *Jaké interní dokumenty má vaše škola k prevenci a řešení kyberšikany?*

Všech deset škol má vypracovaný Minimální program prevence, který je dle Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních povinný. V Minimálním preventivním programu mají všechny školy obsaženo, jak postupovat při výskytu šikany. Pouze jedna škola má vypracovaný dokument k tématu kyberšikany. Ostatní školy mají kyberšikanu obsaženou v dokumentu, který se týká řešení šikany.

Dvě školy mají přímo ve školním řádu zakázáno používat na půdě školy elektronické přístroje jako jsou mobilní telefony, fotoaparáty, tablety a notebooky. Žáci je během celého pobytu ve škole musí mít vypnuté.

4.3.3 Otázka č. 3 *Vyskytla se u vás na škole kyberšikana či její příznaky?*

Z deseti škol uvedlo sedm z nich, že se s kyberšikanou u žáků setkali a řešili ji. Většina případů se odehrávala na druhém stupni a mezi dívkami. Děti používaly různých prostředků, které i kombinovaly. Nejčastěji (celkem čtyřikrát) metodici uvedli urážky, výhrůžky a vkládání fotografií oběti s nelichotivými komentáři na sociální síť Facebook. Dva případy se týkaly e-mailové pošty, kdy v prvním případě přes e-maily docházelo k výhrůžkám mezi žáky dvou příbramských základních škol a v druhém případě zneužití hesla k e-mailové schránce a nahlížení do e-mailové schránky oběti. S nevhodnými a výhrůžnými SMS zprávami se setkali na dvou školách. Jeden případ se týkal vytvoření

urážlivé internetové stránky na oběť. V jednom případě žáci oběť zesměšlili natočeným videem.

Zde můžeme vidět, že děti využívají sociální síť Facebook a je tedy i nejčastějším prostředkem k útokům ve virtuálním prostředí. Učitelé vždy uvedli, že pokud se jednalo o poškozování oběti na Facebooku nikdy to nemělo dlouhé trvání a poškozování bylo vždy jednorázové. Včas se na případ přišlo a situace se řešila.

4.3.4 Otázka č. 4 *Jak jste postupovali při řešení kyberšikany, přizvali jste některé specializované instituce?*

Tuto otázku jsem pokládala pouze v případě, že se na škole kyberšikana vyskytla.

Ze sedmi škol, na kterých se kyberšikana vyskytla pouze jedna škola k řešení přizvala další instituce. Samozřejmě byli informováni rodiče a co se týče institucí zprvu šlo o policii, jelikož bylo na agresorku podáno trestní oznámení ze strany rodičů oběti, později se kvůli nepříznivé sociální situaci agresorky do případu vložil také Orgán sociálně-právní ochrany dětí a Středisko výchovné péče.

V ostatních případech byly vždy informováni rodiče a situace se vyřešila na půdě školy za přítomnosti metodika prevence, výchovného poradce, třídního učitele a ředitele školy. V jednom případě došlo u dívek pachatelek ke snížení známky z chování.

Sami metodici tyto případy nepovažovali za příliš vážné a vyjadřovali se o nich jako o běžných hádkách a konfliktech mezi žáky, které se pouze díky moderní době dostávají do virtuálního prostředí. Jedna respondentka mluvila o situaci, kdy kyberšikanu řešili jako o velmi nepříjemné zkušenosti, kterou by nechtěla prožít znovu.

4.3.5 Otázka č. 5 *Jak vypadá na vaší škole prevence kyberšikany?*

Devět metodiků se shodlo v tom, že žáky na rizika virtuální komunikace upozorňují v jednotlivých hodinách. Jedna metodička sdělila, že prevenci ohledně kyberšikany nedělají, protože se s ní nikdy nesetkali. Všech devět respondentů, kteří prevenci kyberšikany provádějí uvedlo, že s žáky druhého stupně o kyberšikaně mluví v hodinách informatiky, občanské výchovy či v předmětu základy společenských věd. Dvakrát byla zmíněna rodinná výchova, jednou výchova ke zdraví a na prvním stupni etika. Ve školách, na kterých se kyberšikana již vyskytla reagovali například přednáškou

na toto téma nebo si o kyberšikaně s žáky povídali v rámci třídnických hodin a komunitních kruhů.

Dvě školy v blízké době plánují přednášku na téma rizika internetu s odborníkem. Přednáška jedné školy je určená pro děti a jejich rodiče, druhá škola organizuje přednášku pouze pro žáky.

Tři metodici uvedli, že jejich škola využila k prevenci kyberšikany odborníky z řad externistů. V jednom případě se jednalo o přednášku státní policie, v druhém případě o přednášku realizovanou odborníky z programu E-bezpečí a ve třetím případě promítání filmu Seznam se bezpečně spojené s přednáškou odborníka z tohoto projektu.

Všichni respondenti uvedli, že z řad externistů v minulosti využili programu primární prevence od centra adiktologických služeb Magdaléna, o.p.s, která se zabývá prevencí a léčbou drogových závislostí v Příbrami. Ovšem v žádném případě se program netýkal kyberšikany. Dále osm pedagogů jmenovalo středisko výchovné péče, které využili zejména k programům posilujícím vztahy ve třídním kolektivu.

Pět metodiků uvedlo, že hlavním důvodem, proč externisty k prevenci kyberšikany nevyužívají je nedostatek financí. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že vyhledávají přednášky a různé semináře pro třídní kolektivy, které jsou buď zdarma nebo jsou dotovány městem Příbram či Středočeským krajem.

4.3.6 Otázka č. 6 *Jaké vzdělání jako metodik prevence máte? Vzdělávají se v problematice kyberšikany i ostatní členové učitelského sboru?*

Pět metodiků uvedlo, že vzdělání k funkci metodika prevence si dodělávali formou 250 hodinového kurzu, který je pro minimální vzdělání metodika prevence dle pokynu MŠMT povinný. Dvě metodičky mají přímo vysokoškolské vzdělání týkající se sociálně patologických jevů. Tři respondenti uvedli, že požadované vzdělání nemají.

Co se týče vzdělávání ostatních pedagogů čtyři respondenti odpověděli, že i ostatní učitelé v jejich školách jsou v tomto směru proškoleni. Čtyři odpověděli, že na školení či semináře jezdí jen vybraní skupiny učitelů, nejčastěji metodici prevence, výchovní poradci a učitelé občanské výchovy. Dva dotazovaní odpověděli, že ostatní učitelé se žádného semináře či přednášky s odborníkem nezúčastnili.

4.4 Interpretace výsledků výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit jak se školy staví k problematice kyberšikany a jak reálně vypadá prevence toho jevu. Jak dokazuje otázka č. 1 děti ve škole tráví volný čas neorganizovaně a ve dvou školách mohou volně navštívit počítačovou učebnu, kde dle metodiků většinou tráví čas na sociálních sítí nebo hraním online her. Ve školních družinách a klubech se tématu kyberšikany nevěnují. Pouze jedna škola s dětmi ve školní družině na tomto tématu pracovala.

Z odpovědí na otázku č. 2 vyplývá, že školy mají zpracované pouze takové dokumenty, které jsou dle pokynů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy povinné. Vzhledem k tomu, že žádný zákon ani metodický pokyn nenařizuje mít zpracované téma o prevenci kyberšikany, řadí ji školy do stejného dokumentu jako šikanu. Pouze jedna škola má vypracovaný samostatný dokument na prevenci a řešení kyberšikany. Pedagogové to často zdůvodňovali tím, že již teď mají spoustu práce s administrativou a další dokument speciálně na kyberšikanu by byl zbytečný. Kyberšikanu chápou jako druh šikany, takže na ní uplatňují stejný postup jako při řešení tradiční šikany.

U otázky č. 3 se můžeme přesvědčit, že někteří žáci na příbramských školách kyberšikanu páchají či v minulosti páchali a mají s ní zkušenost. Sedm metodiků prevence uvedlo, že kyberšikanu v různých formách na jejich školách řešili. Pedagogové bez problému o konkrétních případech hovořili. Metodici většinou o případech nemluvili jako o kyberšikaně, ale jako „o takovém tom dívčí urážení, vyhrožování a dohadování přes internet“. Dle slov metodiků se problémy podchytily v počátcích a o kyberšikanu téměř ani nešlo. S tímto výrokem ovšem nesouhlasím. Když se vrátím do teoretické části, kde jsem kyberšikanu popisovala, uváděla jsem právě toto urážení či výhrůžky jako obtěžování, které do kyberšikanování patří. Spíše bych situaci nazvala jako začínající kyberšikana.

Šest ze sedmi škol, které se s kyberšikanou setkaly ji řešily pouze na půdě školy. Se specializovanými institucemi školy spolupracují, ale téměř nikdy neřešily tak závažný případ, kvůli kterému by zvaly instituce zvenku. Pouze jeden případ na jedné škole byl vážnější, proto byla zapojena policie, později středisko výchovné péče a orgán pro

sociálně-právní ochranu dětí. Jak vyplývá z otázky č. 4, sami metodici preferují vyřešit situaci na půdě školy.

Z odpovědí na otázku č. 5 o prevenci kyberšikany na školách plyne, že učitelé s dětmi o kyberšikaně mluví a snaží se je upozorňovat na rizika internetové komunikace. Častěji s nimi na toto téma hovoří, když se nějaký případ či náznak kyberšikany ve škole vyskytne. Pedagogové často uváděli, že na programy a projekty s odborníky nejsou finance a proto se snaží alespoň v rámci výuky, třídnických hodin či komunitních kruhů s dětmi o tomto tématu hovořit. Více než kyberšikana se na školách objevuje rizikové chování ve spojitosti s kouřením, násilím, alkoholem a lehkými drogami, zřídka i poruchy příjmu potravy, proto školy raději využívají preventivní programy od externistů právě na tato témata. Externisty z řad odborníků si na preventivní program o kyberšikaně pozvaly pouze tři školy. Vzhledem k tomu jaká je dnes nabídka podobných programů a projektů zabývajících se touto problematikou si myslím, že tři je poměrně malé číslo. Rozumím ovšem tomu, že školy vybírají programy dle svých finančních možností.

Otázka č. 6 se vztahuje ke vzdělání, které po učitelích s funkcí metodik prevence vyžaduje Metodický pokyn k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení většina metodiků má splněné, ale ovšem ne každý. Jedna metodička, která požadované vzdělání nemá přiznala, že se jí kurz absolvovat nechce, necítí se na to a nyní má jiné priority. Metodičkou prevence měla být původně pouze na rok, ale funkce se jí prodloužila. Dodělat si požadované vzdělání nemá v plánu. Druhá metodička prevence je bez vzdělání, protože jejich základní škola je odloučené pracoviště jiné základní školy, tudíž mají jednu hlavní metodičku. Třetí metodička, která nemá k funkci náležité vzdělání je ve funkci metodika prevence zatím krátce, proto vzdělání zatím nemá. Metodici často vyhledávají semináře, kurzy a přednášky na téma virtuální komunikace a pokud je to možné, zúčastní se. Co se týče školení či informovanosti učitelského sboru o problematice kyberšikany, v praxi to vypadá tak, že učitelé, kteří byli na nějakém semináři či kurzu informují ostatní pedagogy o tom, jaké témata se v daném kurzu probírala a dají k dispozici materiály pokud nějaké mají. Tři metodici jmenovali konkrétní kurz, který v září 2011 v Příbrami absolvovali. Kurz s názvem *Nebezpečné komunikační jevy spojené s užíváním internetu a mobilních telefonů* realizoval pracovník projektu E-Bezpečí. Na základě absolvování

tohoto kurzu na jedné škole metodička společně s učitelem informatiky, který se kurzu také zúčastnil, uspořádali přednášku pro ostatní pedagogy jejich školy na toto téma.

ZÁVĚR

Jak můžeme vidět, kyberšikana je téma, které je aktuální. V České republice naštěstí případy kyberšikanování zatím nemají tak tragické důsledky, jako některé známé případy ve světě. Je ale patrné, že tento problém tady je a pokud mu nebude věnovaná dostatečná pozornost, může i malý nevinný žert zanechat na oběti velmi negativní následky.

Z praktické části mé práce vyplývá, že na problematiku kyberšikany školy reagují. Učitelé se snaží na tento jev upozorňovat, s dětmi o této problematice hovoří. Zatím většinou nepravidelně, vždy téma otevrou pokud k tomu vyzývá nějaká situace. Bohužel mnohdy školám k zorganizování kvalitního preventivního programu na téma kyberšikana brání nedostatek financí. Externisty školy využívají, ale na preventivní program ohledně kyberšikany minimálně. Využívání externistů shledávám jako přínosné, jelikož je to pro žáky změna a může to rázem změnit dynamiku skupiny. Samozřejmě využívání externistů z řad odborníků je přínosné také pro samotné pedagogy, neboť odborník se v problematice velmi dobře orientuje, lépe než pedagog.

Pedagogové uváděli, že prevencí reagují na situace, které se ve školách objevují nejčastěji a kyberšikana mezi ně nepatří. Na jednu stranu jsem ráda, že se kyberšikana neřadí k častým problémům v příbramských školách, ale na druhou stranu si myslím, že by se jí ve školách mělo věnovat více pozornosti. Právě primární prevence takovému chování má předcházet a ne s ní začínat v případě, že se na škole útoky ve virtuálním prostředí vyskytnou, jak někteří učitelé uváděli.

Při rozhovorech s jednotlivými metodiky prevence, bylo velmi dobře poznat, kdo se v problematice vzdělává, orientuje a snaží se s dětmi a učiteli v tomto směru pracovat. Naopak učitelé, kteří o funkci metodika prevence nestáli a byla jim přidělena, dělají pouze takové věci, které jsou dle pokynů MŠMT povinné. Toto se týká i vypracovaných dokumentů k tématu kyberšikany. Dokumenty, které jsou povinné, mají školy vypracované, ovšem dokumenty navíc k tématu kyberšikany nemají.

Myslím si, že cíle, které jsem si stanovila v úvodu práce se podařilo naplnit. Nyní mám jasnou představu o tom, jak školy k problematice kyberšikany přistupují a jak provádí prevenci tohoto jevu. Zjistila jsem také odpovědi na otázky ohledně externistů v prevenci kyberšikany ve školách v Příbrami.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

Děti a online rizika: Sborník studií. Sdružení Linka bezpečí 2012, Praha: 2012. ISBN 978-80-904920-3-5.

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách.* Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-123-1.

KUNÁK, S. *Vybrané možnosti primárním prevencie negativních vplyvov na deti a mládež.* Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence.* Vyd. 2., aktualit. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

ROTOVÁ, N., KOVÁŘOVÁ, V., METELÁKOVÁ PEKAŘOVÁ, L. a kol.; *Kyberšikana a její prevence- příručka pro učitele.* Plzeň: DRAGON PRESS, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi.* Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

Internetové zdroje

Bezpečně-online.cz: Kyberšikaně můžeš aktivně předcházet. [online]

[cit. 26. 2. 2013] Dostupné na WWW: <http://www.bezpecne-online.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/kybersikane-muzes-aktivne-predchazet.html>.

Blog.idnes.cz: Kyberšikana zabíjí!. [online] [cit. 18. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://bystron.blog.idnes.cz/c/64160/Kybersikana-zabiji.html>>.

Český statistický úřad. Domácnosti s vybranými informačními a komunikačními technologiemi [online][cit. 1. 4. 2013]. Dostupné na WWW:<[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/BF0038968F/\\$File/970112a.pd](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/BF0038968F/$File/970112a.pd)>

E-bezpeci.cz. [online] [cit. 17. 3. 2013] Dostupné na WWW: <<http://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>>.

Jak na internet. [online][cit. 7. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.jaknainternet.cz/page/1185/rizika-socialnich-siti/>>.

Jak zvládnout kyberšikanu: Doplnkový výukový modul k metodice Knowhow pro mladé surfaře. [online][cit. 16. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/viewcategory/3>>.

KOHOUTEK, R. *ABZ slovník cizích slov* [online] ©2005-2006, [cit. 26. 3. 2013]. Dostupné na: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialne-patologicke-chovani>>.

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, článek 2: *Vymezení základních pojmů*, s. 2. [online] [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.atre.cz/zakony/page0479.htm>>.

Minimalizace šikany. Informační portál o šikaně na školách. [online] [cit. 28. 1. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozept/258>>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, 2002 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz>>.

Zodpovedne.sk: Příručka Deti v sieti. [online] [cit. 18. 2. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.zodpovedne.sk/kapitola4.php?kat=materialy>>.

Seznam zkratk

ICQ – Program pro komunikaci (z anglického I seek you – hledám tě)

ICT – Informační a komunikační technologie (z anglického Information and Communication Technologies)

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSPOD – Orgán pro sociálně-právní ochranu dětí

PČR – Policie České republiky

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SMS – krátká textová zpráva (z anglického Short message servis)

SVP – Středisko výchovné péče

ABSTRAKT

KOČOVÁ, M., *Prevence kyberšikany na základních školách v Příbrami*. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra Pedagogiky. Vedoucí práce P. Kuchař.

Klíčová slova: šikana a šikanování, kyberšikana, agresor, oběť, internet, kyberprostor, virtuální prostor, sociální síť, prevence, škola

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou kyberšikany. V teoretické části, která je rozdělena do tří kapitol představuji klasickou šikanu a její stupně. Krátce charakterizuji povahové rysy agresora a oběti. Dále vysvětluji pojem kyberšikana a rozdíl mezi klasickou šikanou a kyberšikanou. Představuji prostředky, kterými se kyberšikana šíří. Pro představu jaké může mít ubližování ve virtuálním světě důsledky uvádím nejznámější případy kyberšikany ve světě a v České republice. Poslední kapitola teoretické části je věnována prevenci, kdy čtenářům vysvětluji druhy prevence. V praktické části popisuji výzkumné šetření, které jsem provedla na toto téma mezi metodiky prevence na příbramských základních školách a víceletých gymnáziích. V závěru interpretuji výsledky tohoto šetření.

ABSTRACT

Prevention of cyberbullying at primary schools in Příbram

Key words: bullying, cyberbullying, aggressor, victim, the Internet, cyberspace, virtual space, social network, prevention, school

My bachelor thesis deals with the issue of cyberbullying. The theoretical part, which is divided into three chapters, introduces typical bullying and its stages. I briefly describe the characteristics of an aggressor and a victim. Then, a term cyberbullying and the difference between bullying and cyberbullying are explained. I introduce the means and ways how cyberbullying spreads. I present the best-known cases of cyberbullying in the world and in the Czech Republic to illustrate what effects the bullying in virtual space can have. The final part deals with the prevention and various types of prevention are explained. The practical part of the thesis describes a research study which was conducted among the methodologists of prevention at primary and secondary schools in Příbram. Finally, I present the interpretation of the results.